

Összeadó: KMEZT JUDIT

Összeadás ideje: 1973.

TART.: PÁSZTORÉLET, ÁLLATGŐGŐZTÁS, FARAGÁS

19 lap

FŐKÖRÖS MŰTARTÓ: CSAKAJUT

SAK MŰTARTÓ: VI, A, B, F,

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖZLÉS

ÁTVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2254-es TÉTELE ALÓL

2254

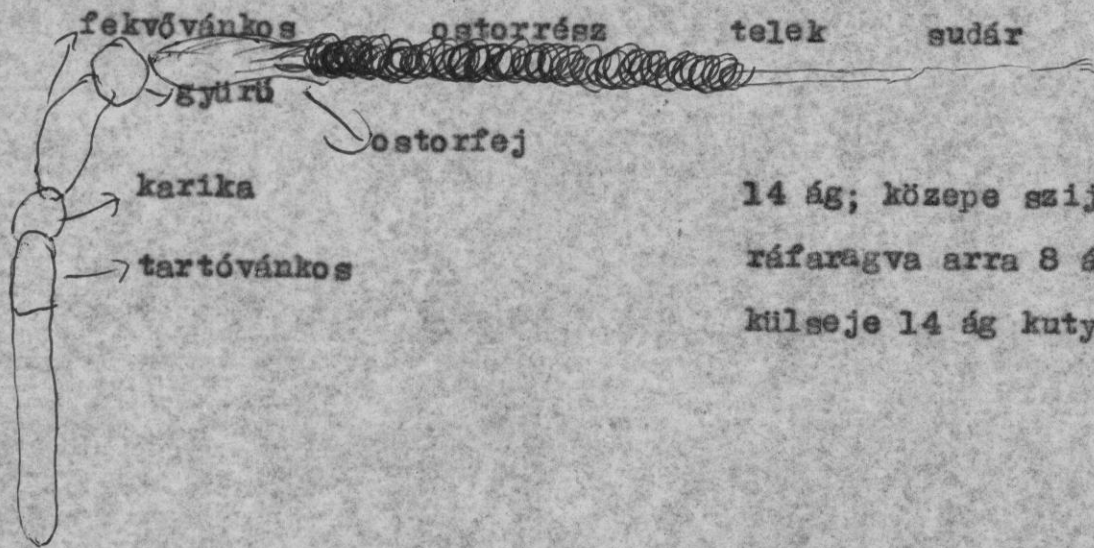
III/4/5

C s á k á n y, 1973 április
 A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás
 Gy.: Knézy

Ostor készítése:

Szivafa közepe a legbarnább, széléit lehasogatom, akkor legümbölyyitem és rávagdosom a gyűrűket. Ostorral marhákat tereltem.

Nyele, tartóvánkos, fekvővánkos, karika, ostorfej, Ostorrész, telek, sudár

14 ág; közepe szijkorbács
 ráfaragva arra 8 ág borjubőr,
 külseje 14 ág kutyabőr

2254

III/4/6

C s á k á n y, 1973. április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

Daganat a ló fulén - kelevény

Horvát János bácsinál 1947-ben lóvizitet tartottak tavasszal. Vót két lova, mert fuvarozó ember vót, kötélén vezette. Egyszer nagy sirás-rivás, odakátok Julinéni mi a baj. Jaj, mondja agyon kő lövetni a lovat. Daganat vót a két füle mögött, a két fülét kétfelé nyomta, mondja a János bácsi, hogy az orvos tanácsóta, hogy agyon kő lövetni, hogy ragályos betegség. Montam, hogy nem ragálos, ha a doktor engedi, möggyógyitom. Gyött vissza a János bácsi, mondja, hogy iseni az orvos, hogy felelősségedre. Vittem a szerléket, lehuzattam a fejét, kötéllel lehuztuk. Kivágtam két oldalt, ki nyomni nem tuttam, mert Miska nem bírta fogni, rosszu lett. Végül is ki nyomtuk, törpetines ruhát töttünk bele, 3-szor, 4-szer mögnéztem. /Ugy nyomom be törpetines ronggyal a botot, hogy ovatosan forgatom - a bot végére csavarom rá, a bottal forgatom át, a botot, mikor a ruha átér, visszahuzom a botot. A kelevény tövéhez közel kell áthuzni a ruhát, mert lefelé tisztul s a ruhán keresztül lecsepeg.

2254

III/4/7

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel 65 éves, volt gu-
lyás.

Gy.: Knézy

H e r é l é s

Egyszer fogattunk a doktor urral, hogy míg ő kiherél ötöt, én kivágok tizet, és ő utána megdagad, az enyém után nem. Mikor megfogom a monyát, mindegy, hogy ledönti vagy áll. Az orvos fönt kivágja, a vér nem folyik ki, a rossz vér bele folyik. Egész lent kell kivágni és úgy jobban kifolyik. Vagy túl nagy sebet vág és attól gyullad be.

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

Megromlott marha -

bika után a végbélen keresztül, a végbélen 20 filléres és még nagyobb piros flekkek keletkeznek, amelyek megbarnulnak. Az orvos kupokat ad. Az egyik kisvidi sógor tehene megromlott, fődzötetés után, 10-11 kupot is kapott. Én is megnéztem, vót főcskendőm, rézfecskendőm. Befőcskendeztük a tehenet, 3 nap muva gyütt misére, ide is begyütt, hogy mive' tartozik.

Egy lavórba 2 liter langyos vizet öntöttem, 1 kanál ecetet, 1 evőkanál házísót, egy kis késhegyi hipermangánt, 1 evőkanál porcukrot, 5-6 csöpp fehér törpetint /gyógyszertárból/. Ezt fölvegyíteni jó habosra, főcskendőbe venni belenyomni, főment az anyaméhig, elől le kell huzni a fejét, hogy lefelé lejtzen.

Délelőtt befecskendeztem, ha másnap nem mulik, akkor feleannyit csinálunk és még egyszer befecskendezzük.

2254

11/4/9

C s á k á n y, 1973. április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy: Knézy

Dió falevél:

is jó a bóha ellen, meg erdei pápráng

2254

III/4/10

C s á k á n y 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

Pásztorkunyhók

Berekben vót nyári tanya, tavasztól őszig kinn vót a gulya. Nyári akó, ott téglából vót. A Csallitpusztán fétetős szalmával fődött állás vót. A gulyás helyisége főd szintben, karókkal vót betámogatva szalmát ráterítve vastagon, és befődelték. Két oldalt vót tartófa.

Ormándiaknál tinó, üsző és ménés falka 70-80 db. állat mindegyiknek.

Egymás mellett voltak az állások. A kunyhó az Ormándiaknál domboldalban volt, lejtett hátrafelé.

2254

III/4/11

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

M a r h á k

közül a szilajok nyitott állásban ellettek,
belepte őket a hó.

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

Felirásos bot készítése:

Somfát, vagy kökény, túskefa, vagy mást, nyárfát lábon tavasszal ha lében van a fa levagdalom az ágát, ~~csúszával~~ rárajzolom a szöveget, kés-sel belevésem a betűket, sárral betapadom. Ősszel kivágom a fát, tűz felett lemelegítem és lekotorom a kérget, benne marad a szöveg. Ha nem kellő a színe, bemeszelem sűrű mésszel egész vastagon, vörösebb lesz, akkor lemosom.

Vagy ganyéba ássák, attul pirosodik meg.

Barkócás botot

még zödön odáig lemetélem lábon az ágait ameddig kell, felette 20-25 cm.-rel lovágom a tetejét. Hogy barkócás legyen négy oldalt bevagdalom. Két hét alatt már lehet látni, hogy duzzad. Ősszel lepírtom a kérget. Som, túske vagy kökényfa kell hozzá.

2254

III/4/13

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

K o l o m p használata

pásztorok egyik a másiktól vette, volt 5 literes, 6 literes, 4 literes, 3 literest eladtam Dencsre.

C s e n g ő t marhára tettük.

Csak egy kolompot használtam, mert ha több van, szét megy a gulya.

A marha az erdőbe alig látható, csak a harangot hallottam, merre zúhog. A kolompra fülét mind, ha elmaradt.

Ha nem ismertem a falkát rákötöttem egyikre 4-5 nap múlva mektuttam mellikre lehet rátenni, amelik lépése egyenletes és fejjárása hajlékony mindig vágja a fejét, minden lépésnél kondít.

2254

11/4/14

C s á k á n y, 1973. április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

Furulyát is faregott.

Bédózás nyirfakéregből - elvágja mint egy 5 Ft.-ost és nyelvével segíti, olyan mint a sip.

Furulyához olyan bódzafa kell, amelyiknek 1.1/2-2 méteres átméretű legyen és a bele ne legyen túl nagy, a héja elég széles.

2254

III/4/15

C s á k á n y 1973. április

A.: Szobi Vendel 65 éves, volt gulyás.

Gy.: Knézy

Állatgyógyítás, marhával kapcsolatban

Minden családom pásztor volt. Ugy lettem szobi: Dédőregapám Somogyszobba szolgált. Vajkovics vót a neve, de az uraságnak is. Juhász vót. Az uraság nem szerette, hogy Vajkovics vót a neve, kijárta, hogy szobinak hitták.

Amire emlékezem dédőregapám, öregapám is juhász vót, édesapám 25 éve koráig vót az, de aztán gulyás vót. Én itt is szolgáltam, itt is születtem, Léner Jánosnál, én gulyás vótam. Papa sokat mesét a birkákról. Tarka marhákkal vótam. A vései uraságnál vót magyar marha.

Abba az időbe orvosi hívás nagyon ritkán vót. Pásztorok orvosoták. Egymástu összeszervezték. Valamennyire bebizonyut, hogy jó. Aszt mondják, hogy fűbe-fába van az orvosság, de ugy is van.

Pl. a köröm és szájfájásra nem vót orvosság.

2254

Csákány, 1973. április

11/4/16

A.: Szobi Vendel 65 éves, volt gulyás.

Gy.: Knézy

Vérhugyás

Tavasszal az istállóról kimegy az állat, a fűből kapja némelyik a betegséget. Vért vizel. Az istállón is megkapja, ha zöldet kap. Száraztakarmányon erősebb a vér, zöldön több a vér, de gyengébb. Mint a tejnél is száraztakarmányon erősebb a tej, zöldön több és gyengébb.

Egerfa "berökfa" rügyeit /mogyorónyi, redős, kicsi fekete/ ősszel egy kilóra valót összeszedünk és szárítjuk. 6-7 q-ás állatnál egy kilóra valót 3 liter vízzel megfőzi, leszűrik a gubáját, megítatják, a szájába oldalt kell benyulni és kifeszíteni - úgy nem tudja elharapni az ember kezét, pohárral beleöntik. Ha nem használ, még egyszer adnak.

2254

III/4/17

Csákány, 1973 április

A: Szobi Vendel 65 éves, volt gulyás

Gy: Knézy

Vérhas

A trágya véres, abból lehet megismerni. Orvosság rá a "piritó gyökér" homokos fűvekben terem, szára hosszú, mint az iszalag. Sárgás halvány dupla virágzata van. Gyökere mint a zöldség, bokorra fut. Ősszel szeptember-októberben kiássuk. Tároljuk a padláson papírzacskóban. Mikor szükség van rá elővehetjük. A nagyon betegnek több kell, a betegség kezdetén kevesebb.

Egy tepszibe eldarabolunk egyet vagy kettőt - teljesen szárazra kell szárítani, megszárban megtörni. Kukoricadarába bekekevertük gombóc-^{a szárazon}nak, 3-4-et belenyomtunk. Vízbe is bele lehetett tenni és beleönteni. Nagyon fanyar ízű és összeszedi a beleket.

2254

11/4/18

Csákány, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás.

Gy.: Knézy

Kelevény

sokféle van. Egyik meglöki szarvával a másikat, megdagad, pl. tőgyit, mert kaján az az állat. Vér nyomán gennyes lesz és keletkezik egy kelevény. Megtapogattuk, hogy még kemény-e, még nem lehet hozzányulni, ha kemény. Ha a közepe puha, érett, vágókéssel ha nagy vót mint a sapka két oldalt 2 cm-es vágást adunk, ahol nincs vágás a másik két oldalt megnyomom, két oldalt fröcsög ki. Tiszta fehér ruhát botra rácsavartam, törpetinbe mártom átházom a kelevényen, két oldalt 1-2 napig csöpög le. Apad, töpped össze és vagy teljesen begyógyul, ha még feltelik másik két oldalt vágom be, és ismét törpetines ruhát nyomok bele.

C s á k á n y, 1973. április

A: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy: Knézy

s u l y - k e l e v é n y

Nyakán, lebenyén 1 vagy 3-4, olyan mint a kelés, de az ember ne hasonlít-
sa magát az állathoz. Vértörődéstől van, egy rossz vércsomótól. Ha föl-
érik mint egy tojás. 2-3 héten keresztül kemény, majd gennyé válik. Ha
nem szedik ki, belekeményedik - nem oszlik ki magától. Mondjuk vásárlás-
kor ezt nem veszem meg, mert ez súlyos. Ugyanígy kezeljük. A másik kele-
vényt a bogárcsipéstől, hasaalján, vagy megböki egy fagyökér. Kell tud-
ni mikor, hol keletkezett.

2254

11/4/20

C s á k á n y, 1973. április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gu-
lyás

Gy.: Knézy

Milyen a jó pásztor

Nem pásztor az, aki nem nézi állandóan fél szemmel az állatot. Nem tudhatja melliknek mi a baja. Egyszer nézem az egyik tehenet fancsorog, nyajja magát. Nézem, pedig nem vót érdekem - lefeküdt, a pásztor meg nézi a malacokat. Szólok, hogy lefeküdt a tehén a sásba, mondom fesszes a tógyi, mondom borgyazóban van. Aszondja, nem szót a gazdája, azt se tutta kié a tehén. Biciklivel gyüttek be, végül az elnök mondta, hogy talán a Böröci Margité.

Az öreg Rózsa bácsinak vót üszője, mondták van két éves. A marhák között néztük, de nem találjuk, emönt előtte, nem taláta, jön az asszony ementünk ötazör mellette, nem ismerte meg a pásztor a sajátját. Pedig egyforma állat egy sincs, vagy a füle, vagy az orra, lába, járása, mind-egyiknek más.

2254

III/4/21

C s á k á n y , 1973. április
A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás
Gy: Knézy

D a g a d á s

hasa alatt - nem látszik, hogy csipés vagy szurás /ogáca, gelegonya, iglice táske szurta meg/ csipkebokor.

Sokszor egész hasaalla eldagad, nem gennyesedik el - átfutó daganat, tőgy-éren, kűdök-éren. Tiszta ecettel, ruhával - bekenjük, hogy lepassza. Ha nem apasztja le 1/2 liter ecettel agyagot bedagasztani és rákenni. Ha nem oszlódik el - ágas kórón - levő magot hitvány edényben megtörjük, borzasztó erős szaga van, paraszt tesz rá - azt füstöljük vele. Olyan erős, hogy kábit. Ezt a füstölgőt huzogatjuk alatta, hogy meleg legyen és átjárja a meleg füst a daganatot.

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás.

Gy.: Knézy

Ellelésnél

sok ember belenyuládoz a marhába, föltűrődik és benyul és megfertőzik. Ugy kell ismerni kívülről ránézve is, hogy mellik része hogyan fekszik. Ha a borju benn áll tógybe, ha elment a két víz, és nyugodtan van utána a tehén, akkor baj van, akkor megmossa az ember a kezét és belenyul egymásba szorított ujjakkal, mér nem készül ki a borju, vagy elfulladt. Ha tógybe van - az áll mellett benyul az ember lefelé - le kell térdeltetni a tehenet, átguzsolom a lábát, fejét, hogy térdre essen. A borju hátrahanyatlik nem szorítja a keresztcsontot, előre szedem a lábát.

Akkor erőtetem, fokozatosan huzom kifelé, ingerlem amig kigyün a lába, kötök rá kötelet. Míg a feje ki nem jött megfulladhat. Ha a feje kinn van és erősen huzzák, megszakad. Meg kell várni, mikor a tehén "adja az erőt". A borjut a tógynek, le felé kell huzni, nem egyenesen, mert a keresztcsontja nem engedi.

Itt a szomszédba is öt perce elment a tehén vize, kérődzik a tehén, nyugodtan vót. Gyanus vót. Száraz szalma van alatta. Benyulok csak a mellkosarat érem, a fej ódalt van a lábak hátra. Az orvoshoz kellött menni. De hittuk a Vajast, az is azt mondja. Doktor ur nem hasalt alá - kipakuta a fűrészst, kapcsot. Nekivetkőztem szakadt rólam a víz. Kivettem az egyik lábát a Vajas a másikat, az órába zsineget kihuztuk, el kellett fűrészelni, belefulladt, meg kellett menteni az anyját.

C s á k á n y, 1973 április

A.: Szobi Vendel, 65 éves, volt gulyás

Gy.: Knézy

Magyar fajta disznók:

mangalica, vót négyféle fajta, szürke színű a legtöbb.

Testállás szerint:

1. Rövid szélestestű
2. Hosszabb nyulánktestű

Szine szerint:

1. Vót világos-szürke
2. sujtáros /csikos/
3. vörös forma "vörnyeges"
4. vörnyeges színű, de bakalló van két oldalt, szakálla mint a kecskének

A sujtáros: még öregapámnak vót ilyen, az vad vót. Mikor malaca vót, és füttyöt valaki, még a konyhaajtóra is ráment. Mangalicának nevezték. Füle rövid, kicsi, kipördült a két széle, sörtejük a gerincén hosszú, vastag, mint a drót. Hosszu egyenes derekuk vót. Föl-szállott hasa volt, a lába hosszú. Az orra hosszú vót. A husuk annyiban tért el, hogy nem vót zsíros. Hosszu kanytorodott farka volt. Sajtáros szine a vaddisznóhoz hasonló.

A zsirdisznó: rövidtestű, hajtott /gömbölyű hátú/ nagy leffent füle volt, szőre göndör, de vót sima is, gyűrűs szőrű. A vörös szőrű volt sima, a füle táblás, egyenes. Hertelendy uraságnak volt cifraszőrű mangalicája is. 1918-19-ben láttam a faluban többnek Berzsín - ez is zsirdisznó, hasonlít a mangalicához - fekete, simaszőrű, rövid. Hasaalja, lába fehér. Fekete angol fajtákat is láttam.

A sujtáros egészséges fajta, kevesebbet kellett gyógyítani, mint mást.